

NOVÝ ZÉLAND

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Rozloha: 268,021 km²

Počet obyvatel: 5,002,100 (2020)

TYP STÁTU

Konstituční monarchie s parlamentní demokracií, součást „Commonwealth realm“; v čele státu je panovník zastupovaný generálním guvernérem (Governor General of New Zealand); panovník a generální guvernér jednají na radu ministrů vlády.

V čele vlády (Cabinet of NZ) je premiér; jednokomorový Parlament (House of Representatives), obvyklý počet členů je 120, někdy více kvůli převislým mandátům, volených na tříleté funkční období.

Na NZ existuje zvláštní orgán – Výkonná rada (Executive Council) – jeho existence vyplývá ze specifik konstituční monarchie Commonwealthu. Jedná se o poradní orgán generálního guvernéra ve státních a ústavních záležitostech. Využívá svou pravomoc k uzákonění rozhodnutí vlády (orgánu výkonné moci), který podle konvencí Westminsterského systému nemá „de iure“ legislativní autoritu (nemůže vydávat právní předpisy se silou zákona), neboť autorita se odvíjí od Parlamentu. Nařízení Výkonné rady (orders) jsou hlavní legislativní metodou, kromě zákonů Parlamentu, kterými vláda provádí rozhodnutí vyžadující sílu zákona. Zasedání výkonné rady jsou svolávána za účelem vydávání takových příkazů a provádění dalších formálních státních aktů. Předložení téměř všech položek ke zvážení Výkonnou radou musí být schváleno vládou.

Ne všichni ministři z Výkonné rady jsou zároveň ministři ve vládě. (viz publikace „OECD Country Profiles“)

PRÁVNÍ ZÁKLAD DĚLBY MOCI

Ústava je nepsaná, avšak principy fungování státu jsou zakotveny v několika různých zákonech. Nejdůležitější zákony: Legislature Act 1908, Constitutional Act 1986, New Zealand Bill of Rights Act 1990, Constitutional convention electoral Act 1993. Jako jeden z pramenů nepsané ústavy bývá uváděn i Manuál Kabinetu (Cabinet manual).

„Stále živá ústava“ (nepsaná) dává Parlamentu větší moc pro změnu ústavních zvyklostí. NZ je konstitučně flexibilní, ale hrozí jisté zneužití vládou. Soudci nemohou prohlásit zákon vydaný Parlamentem za neústavní.

Ve dvacátém století bylo největší změnou ústavy Nového Zélandu zavedení systému hlasování založeného na poměrném počtu členů (MMP) v roce 1993.

PRÁVNÍ ZÁKLAD FUNGOVÁNÍ VLÁDY A ROZDĚLENÍ KOMPETENCÍ

(ústava, ústavní zákon, běžný zákon, podzákonný předpis, interní vládní předpis, neformální zvyklosti)

Ústavní zákon ([Constitution Act](#)) z roku 1986 spojil klíčová právní ustanovení týkající se institucí a postupů pro výkon moci, které byly dříve na několika místech. Byl uspořádán do čtyř hlavních částí, které se zabývají: panovníkem a generálním guvernérem, vládou (ministry), Parlamentem a soudnictvím.

Manuál Kabinetu ([Cabinet Manual](#) aktuální z 2017) popisuje úkoly generálního guvernéra, ministrů a veřejné služby; jak jsou ministři jmenováni; jak se formuje vláda po volbách; očekávání ohledně chování ministrů a státních zaměstnanců; jak se kabinet rozhoduje; jak se připravují a schvalují právní předpisy (legislativní proces); a jak by se mělo nakládat s vládními informacemi apod.

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Výstup vznikl v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.

Dále existují tzv. „ministerská **portfolia**“ (tematické agendy, 75). Každé portfolio má jednoho hlavního odpovědného ministra a také může mít „**přidruženého ministra**“ (Associate Minister). Čili za jedno téma mohou být odpovědní 1 ministr + x přidružených ministrů (více níže v kapitole Ministerstva, ministři).

Výčet portfolií a k nim odpovědné ministry určuje tzv. **Ministerská listina** (Ministerial List) vydávaný pod vedením („under the authority“) předsedy vlády, který je tvořen vždy nově pro každou vládu a může být průběžně aktualizován (na webu [Adresář ministerských portfolií](#) aktuální, například finance, zemědělství, zaměstnanost, imigrace, bydlení, změna klimatu, ženy, rozvoj měst, věda výzkum a inovace atd.). Je zde stručný popis kompetencí, odpovědný „department“/ministerstvo a příslušné zákony, které upravují působnost rezortu.

Předseda vlády určuje název a rozsah každého portfolia - tj. oblast činnosti portfolia; právní předpisy spravované v rámci portfolia; útvary a další organizace v portfoliu; a (v případě potřeby) příslušné hlasování nebo prostředky v rámci hlasování.

Nová portfolia mohou vznikat na základě rozhodnutí vlády (pokud se například chtějí soustředit na nějaké konkrétní téma a upřednostnit ho). Vytvoření nového portfolia bývá např. závazkem politické strany ve volbách. Některá portfolia jsou obsáhlejší a tudíž i významnější (např. finance vs. mládež).

[State Sector Act 1988](#) pak vyjmenovává organizace, které mají na starosti veřejné služby – tedy i ministerstva. Je zde ale pouze výčet ministerstev, nikoliv jejich kompetence. Pod hlavní departmenty spadají pak ještě další [organizace](#).

POSTAVENÍ PREMIÉRA

(popis hlavních kompetencí, vztah k prezidentovi, k ministrům)

Poté, co je nejsilnější politickou stranou po volbách zformovaná vláda, většinou koaliční, (Cabinet of NZ), musí požádat o důvěru Parlamentu. Všichni členové vlády jsou si rovni, avšak leader nejsilnější politické strany se stává předsedou vlády – tzv. "první mezi rovnými". Premiéra jmenuje generální guvernér. Funkce a pravomoci předsedy vlády (premiéra) se postupem času vyvíjely. Neexistuje žádné zákonné ustanovení, které by tvořilo úřad předsedy vlády nebo vymezovalo jeho roli. **Jeho úkoly jsou definovány v Manuálu Kabinetu** (Cabinet Manual) – má několik ústavních rolí: komunikace s panovníkem, jmenování nového generálního guvernéra, udělování královských vyznamenání a tvorba dodatků k dekretu ustanovujícímu úřad generálního guvernéra (Letters Patent Constituting the Office of Governor-General of New Zealand 1983).

Na základě ústavních zákonů (především Manuálu Kabinetu) předseda vlády doporučuje generálnímu guvernérovi, aby jmenoval, odvolával nebo přijímal rezignaci ministrů. Dále může doporučit rozpuštění Parlamentu a svolání nových voleb. Velikost vlády a členství ve vládě (Cabinet) určuje předseda vlády.

Premiér dále schvaluje program jednání vlády, vede jednání a je konečným rozhodcem postupu vlády. Předseda vlády stanoví mandát a členství ve výborech vlády. Premiér určuje název a rozsah každého portfolia, může dopisem (by letter) přidělit odpovědnosti „přidruženým ministrům“ (Associate Ministers).

Premiér má důležitou roli při udržování a koordinaci vlády dohlížením na obecné politické směřování vlády; obvykle nese celkovou ministerskou odpovědnost za národní bezpečnost a zpravodajství a může mít v gesci i další portfolia; ministerské a výkonné povinnosti předsedy vlády jsou oddělené od vedoucí role ve vlastní politické straně a předsedovi vlády; má hlavní poradní funkci vůči hlavě státu a generálnímu guvernérovi.

Existuje funkce místopředsedy vlády (Deputy Prime Minister), který zastupuje předsedu vlády v jeho krátkodobé nepřítomnosti. Tento post oficiálně vznikl v roce 1954. Většinou tuto pozici zastává „druhý“ vedoucí politik nejsilnější politické strany, ale po zavedení nového volebního systému (s prvky poměrného zastoupení), který zvyšuje pravděpodobnost koalic, může na tuto pozici nastoupit vedoucí politik z jiné strany, než je premiér. Musí to být člen vládního kabinetu a zastávat nějaké důležité portfolio.

MINISTERSTVA, MINISTŘI

(jak je stanoven počet ministerstev a ministrů, zda existují tzv. ministři bez portfeje, poradní orgány vlády)

Generální guvernér na doporučení předsedy vlády jmenuje ministry. Ti jsou nejprve jmenováni členy výkonné rady. Jeho členové jsou ministři (tzv. Ministers of the Crown) ale ne všichni jsou zároveň ministři ve vládě (tzv. Ministers of the Cabinet). Ministři, kteří jsou členy kabinetu, se účastní jen schůzí vlády.

Předseda vlády přiděluje portfolia ministrům s přihlédnutím k různým záležitostem (včetně politických hledisek, zejména v souvislosti s koalicí nebo podporou strany). Ministr je obecně pověřen dohledem nad konkrétním aspektem činnosti vlády - známým jako „portfolio“.

Každý ministr obecně zastává více než jednu funkci a může být například hlavním ministrem v jednom portfoliu a přidruženým ministrem (Associate Minister) v jiném. Úplné jmenování portfolia se provádí rozkazem podepsaným generálním guvernérem. Kontrola portfolia vždy spočívá na „hlavním“ ministrovi/ministrovi portfolia.

Je-li jmenován přidružený ministr na podporu ministra portfolia, musí hlavní ministr poskytnout formální dopis jasně uvádějící roli přidruženého ministra v portfoliu, veškeré delegované odpovědnosti a příslušná pracovní ujednání. Přidružení ministři by měli věnovat zvláštní pozornost tomu, aby se vyhnuli zveřejňování veřejných prohlášení nebo iniciativám jakéhokoli druhu bez vědomí a schválení hlavního ministra jejich portfolia. Delegační dopis obecně stanoví parametry komunikace přidruženého ministra s útvary. Přidružení ministři by měli zajistit dodržování těchto parametrů.

Ministr je také odpovědný za odpovídající organizace veřejného sektoru k těmto portfoliím/tématům, obvykle známé jako ministerstvo nebo department. Někdy může být poslanec jmenován ministrem, aniž by mu byla dána jakákoli konkrétní role - v takovém případě je označen za **ministra bez portfolia – dnes již vzácné**.

Ministři mimo vládní kabinet mají plnou pravomoc jako ministři a mohou být jmenováni k jednotlivým portfoliím. Mají stejnou úlohu a povinnosti jako ministři uvnitř vlády a jsou rovněž vázáni zásadou kolektivní odpovědnosti. Nezúčastňují se zasedání vlády, ale se souhlasem předsedy vlády se mohou účastnit konkrétních otázek týkajících se jejich portfoliových zájmů. Obvykle jsou členy jednoho nebo více kabinetních výborů a případně se účastní dalších výborů. Ministři uvnitř nebo vně kabinetu mohou být jmenováni na plné pozice v portfoliu nebo mohou být jmenováni jako ministři státu bez odpovědnosti za portfolio.

SPOLUPRÁCE MEZI MINISTERSTVY

(právní základ, praktická realizace, možnosti vynucení)

Konzultační postupy upravuje Cabinet Manual: Ministři před předložením návrhů, které se zabývají významnými nebo potenciálně kontroverzními záležitostmi nebo které ovlivňují zájmy portfolia jiných ministrů, konzultují příslušné ministerské kolegy. **Dokumenty, které neobsahují důkazy o tom, že proběhly příslušné konzultace, mohou být odloženy z konkrétního jednání vlády.**

Téměř všechny návrhy politik mají dopad na jiné vládní agentury. Iniciační orgán nebo jiná agentura s politickou odpovědností a ministr portfolia musí zajistit, aby byly všechny ostatní agentury, kterých se návrh týká, konzultovány v nejranější možné fázi a aby jejich připomínky byly případně zohledněny a případně zohledněny v dokumentu. **Někdy může být nutná konzultace s agenturami, které mají poradní roli**, jako je například Úřad komisaře pro ochranu osobních údajů.

Útvary a další agentury s politickými nebo poradními povinnostmi by měly úzce spolupracovat při přípravě materiálů pro vládní výbory a pokud možno dosáhnout konsensu o návrzích předkládaných ministrovi portfolia. Pokud není dosaženo shody, kabinetový dokument může odrážet různá ministerská postavení nebo rady ministerstva, takže kabinet může přijímat rozhodnutí na základě všech skutečností a zhodnocení možností.

Povinné konzultační procesy (Statutory Consultation proces)

V některých případech mohou právní předpisy stanovit postup konzultace, který musí být dodržen, než může ministr učinit zákonné rozhodnutí. Dotyčný ministr a ministerstvo by měli zajistit, aby proběhly požadované konzultace.

Jakmile vláda přijme rozhodnutí, zejména pokud jde o záležitosti, ve kterých agentury zastávají odlišné názory, musí být úředníci i ministři při zveřejňování připomínek nebo prohlášení o této záležitosti na veřejné scéně opatrní. Komentáře nebo prohlášení by měly odrážet skutečnost, že bylo učiněno kolektivní rozhodnutí vlády. Úředníci z oddělení nebo jiných agentur s politickými povinnostmi mohou být vyzváni, aby veřejně (např. na slyšení vybraného výboru) vyjádřili účinek konkrétního rozhodnutí na oblast své působnosti. Je důležité, aby tyto připomínky byly co nejvíce fakticky a neutrálně formulovány.

Existuje také něco podobného jako je meziresortní připomínkové řízení – vytváří tzv. „papers“. Konkrétní postup je specifikován v Pokynech pro činnost vlády ([CabGuide](#)).

VZTAH K ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVĚ

(která/é centrální instituce mají koordinační úlohu, jakým způsobem ji vykonávají, zda existuje spojený či rozdělený model, zda existují dekoncentrované státní orgány v území)

Místní správa (local government) na Novém Zélandu se skládá z městských rad, okresních rad a regionálních rad. Ty jsou také známy pod pojmem „local authorities“. Městské rady a okresní rady jsou souhrnně známé jako „territorial authorities“. Místní úřady mohou pro konkrétní účely zřídit různé organizace kontrolované radami.

Nový Zéland má jednotný vládní systém, ve kterém **autorita ústřední vlády definuje entity na nižší než národní úrovni. Místní vláda na Novém Zélandu má pouze pravomoci, které na ni Parlament Nového Zélandu přenesl.** Vše, co místní orgány dělají, je v legislativním rámci vytvořeném a udržovaném Parlamentem nebo ústřední vládou. Některé stanovy také zavádějí odpovědnost rad vůči ústřední vládě za výkon funkce nebo za výdaje některých grantů a dotací.

Klíčové změny

Za posledních 20 let došlo k několika změnám ve struktuře, roli a pravomocích rad.

Struktura místní samosprávy na Novém Zélandu byla významně **reformována v roce 1989, kdy bylo sloučeno přibližně 700 rad a orgánů zvláštního určení** za účelem vytvoření 86 místních orgánů.

Od 1. listopadu 2010 bylo 1 regionální rada a 7 územních úřadů, které tvoří oblast Aucklandu, sloučeno dále, aby vytvořily jednotnou pravomoc Rady Aucklandu.

V důsledku těchto změn nyní existuje 78 místních úřadů, které se skládají z 11 krajských zastupitelstev a 67 územních úřadů (městské a okresní rady a unitární úřady).

V 90. letech 20. století se zaměřila na **zvýšení transparentnosti rozhodování rady, efektivnosti a účinnosti a odpovědnosti**. To vedlo ke změnám hlavních stanov místní samosprávy, když Parlament schválil zákon o místní volbě (Local Electoral Act 2001), zákon o místní samosprávě z roku 2002 (Local Government Act) a zákon o místní správě z roku (Local Government Act) 2002. Tyto rady poskytovaly radám pružnější pravomoci a nástroje pro práci s komunitami a pro jejich komunity.

Několik nových zákonů také objasnilo funkční povinnosti rad (například zákon o řízení zdrojů z roku 1991, zákon o biologické bezpečnosti z roku 1999, zákon o námořní dopravě z roku 1993 a další).

VZTAH K MODERNÍM TRENDŮM

(digitalizace, inovace, věda a výzkum – které instituce a jak je vykonávají)

Speciální ministerská portfolia reagují na aktuální trendy – existuje Ministr pro mládež, ženy, klimatickou změnu, vědu a inovace, vysílání komunikace a digitální média apod.

AGENTURY

(zda jsou zřizovány agentury k zajištění plnění úkolů na centrální úrovni, zda jsou součástí ministerstev nebo stojí nezávisle mimo strukturu vlády, kolik jich je)

Existuje [mnoho typů státních organizací](#), dělí se na dvě hlavní skupiny (státní a lokální). Pod státní sektor spadají: „Offices of Parliament“ a „State service departments“ – patří sem i ministerstva.

[State Sector Act 1988](#) (reprint - asi aktualizováno březen 2020) vymezuje organizace zajišťující veřejné služby: „departments“ (hlavně ministerstva a další centrální úřady) a „departmental agencies“ a jejich hostitelské oddělení „host departments“ (například Agentura pro kontrolu rakoviny spadá pod „hostitelské“ Ministerstvo zdravotnictví). Je zde vymezen také vzájemný vztah mezi těmito subjekty. Dále zákon uvádí pravomoci a postavení Komisaře pro státní služby (State Services Commissioner) a postavení zaměstnanců státní služby.

Některé organizace v této kategorii jsou zřízeny na základě zákona [Crown Entities Act 2004](#), ty se dělí na další podkategorie, z nichž jedna zahrnuje nezávislé organizace (Independent Crown entities, ICE), jsou v tomto zákoně [vyjmenované](#) (19). Jsou nezávislé, neberou ohled na vládní politiku, např. Úřad na ochranu hospodářské soutěže (Commerce Commission). Za odměny je odpovědný speciální Úřad pro odměny (Remuneration Office) a uděluje odměny podle zákona Remuneration Authority Act 1977. Komise pro státní služby (State Services Commission) udržuje na [webu](#) aktuální seznam všech organizací státního sektoru.

DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE

Rejstřík přiřazené legislativy ([Register of Assigned Legislation](#)) je seznam zákonů, kde předseda vlády formálně pověřil ministra nebo ministerstvo odpovědností za správu zákona. Každý zákon stanoví útvary, které ho spravují. Pokud tomu tak není, premiér prostřednictvím Registru určí, který ministr je za něj gesčně odpovědný.

Proto se nejedná se o úplný seznam zákonů spravovaných v rámci každého portfolia nebo každého oddělení. Úplný seznam právních předpisů s trvalým účinkem, které jsou spravovány v rámci každého portfolia, je uveden v Adresáři kabinetu ministerských portfolií ([Cabinet Office Directory of Ministerial Portfolios](#)). Čili neexistuje zákon, u kterého by nebyl určený odpovědný orgán/ministr. Dodatek z roku 2013 k zákonu State Sector Act stanovil tuto povinnost, předtím bylo určení kompetencí nejasné. Resorty jsou nyní povinny udržovat databázi legislativních nástrojů, za které jsou odpovědné, a shromažďovat informace za účelem sledování a hodnocení fungování regulačních režimů.

Foto: Beehive, sídlo vlády, Wellington, Nový Zéland; pixabay.com

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

MINISTERSTVO VNITRA
ČESKÉ REPUBLIKY

Výstup vznikl v rámci projektu „Implementační jednotka Strategického rámce rozvoje veřejné správy České republiky pro období 2014 – 2020“, reg. č. CZ.03.4.74/0.0/0.0/15_019/0000125. Projekt je spolufinancován z prostředků Evropské unie, Evropského sociálního fondu.